

Beteckning: Rel C vt 2006:18

Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap

Det kristna dödsbegreppet

Maria Gustafsson
Juni 2006

C-uppsats, 10 poäng
Religionsvetenskap

Religionsvetenskap C
Handledare: Lena Roos

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
1.1 Syfte	3
1.2. Metod	4
2. Urval av litteratur	5
2.1 Urval av källor.....	5
2.2 Urval av intervjufrågor.....	6
3. Ett fortsatt medvetande och ett evigt liv.....	7
3.1 Straff och belöning efter döden.....	9
4. Redovisning av intervjuer	10
4.1 Ett fortsatt medvetande och ett evigt liv.....	10
4.2 Kontakt mellan de döda och de levande.....	12
4.3 Straff och belöning efter döden.....	13
4.4 Frågor av pastoral karaktär.....	15
5. Sammanfattande analys.....	16
6. Sammanfattning	19
Källförteckning.....	21
Litteratur.....	21

1. Inledning

Tanken på ett fortsatt liv i någon form verkar vara en generell tanke och önskan för många. Att medvetandet ska dö, förtvina eller upphöra kan tyckas abstrakt och inte greppbart. Oavsett på vilken sida om händelsen man står, om man själv är den som dör eller om man hör till de efterlevande, så är situationen fylld av ovisshet och kanske till och med osäkerhet. Vart ska man nu? Är det slut? Vad händer?

När vi försöker diskutera dessa tankar så räcker inte alltid våra nära och kära till. Även de som tidigare i livet inte har varit aktiva inom någon kyrka, eller något samfund kan, när döden närmar sig, vilja söka sig dit för att finna svar och eventuellt en ökad känsla av ro. Även de som inte är troende gör i många fall försök att skapa sig en bild av livet efter döden. Hans Holmberg talar i sin beteendevetenskapliga artikel *Nangijala lockar mer än himlen om våra försök att lätta upp samtalen kring döden*.¹ Även om denna artikel framför ett sätt att se på döden ur ett beteende vetenskapligt perspektiv snarare än ett kristet synsätt så visar den ändå på viljan och behovet att skapa oss en bild av vad som händer efter döden. Denna önskan finner jag universella oavsett om man är kristen, muslim, hindu, buddhist eller ateist. Han talar om hur vi försöker göra oss en naturlig och lätthanterlig bild av vad som händer efter döden. Här tar Holmberg upp en bild som med åren har blivit allt vanligare. Tanken på ett alternativt efterliv som liknas vid Nangijala gör kanske frågan mer lätthanterlig. Ett liv där vi lever i en saga och kan leva livet fullt och helt utvecklat med alla dess möjligheter: den lilla pojken eller flickan blir hjälte lika Astrid Lindgrens ”Skorpan”. Lindgrens sagovärld Nangijala är hämtat ur det skönlitterära verket *Bröderna Lejonhjärta*. Det jag finner fascinerande är hur den tydligen lever kvar i vuxna människors minne. Det här är tydligt då rader ur sagan ofta används i dödsannonser där barn har fått en tidig bortgång: *Gråt inte mamma, vi ses i Nangijala*.²

1.1 Syfte

Mitt mål med denna uppsats är att jag ska göra jämförande nedslag inom de intervjupersoner som jag intervjuat ur olika kristna samfund för att kunna tydliggöra de likheter och de eventuella skillnader som finns däremellan.

¹ Holmberg, Hans, 1998

Min övergripande fråga är: Hur tror de utfrågade att livet efter döden kommer att se ut? Mitt nästa steg kommer att vara att se om det finns någon skillnad mellan de olika samfunden? Detta kommer jag att beröra i min analys och grunda mina slutsatser i bakgrundsmaterial.

Naturligtvis så finns det en svårighet i detta. Genom att enbart intervjua personal ur samfunden så går det inte att göra en övergripande bild över hur exempelvis alla pingstkyrkans medlemmar tänker och resonerar kring detta. Men jag tycker ändå att det är relevant att genomföra intervjuerna för att försöka påvisa en lära inom rörelsen. Det jag kommer att få fram är de enskilda intervjupersonernas åsikt. Men eftersom de är anställda i de olika samfunden, och i vissa fall även utbildade där, så finns det ändå en samstämmighet mellan personerna och samfunden de representerar.

1.2. Metod

Den metod jag valt att använda mig av är relativt enkel. Det jag ska göra är att jag först skall redogöra kort för en litteraturbakgrund. Därefter ska jag genomföra intervjuer med personal ur de utvalda kristna samfunden. Detta ska jag göra utifrån frågor som är gjorda i förväg och ställda till intervjupersonerna (se 2.2 Urval av intervjufrågor och 2.1 Urval av källor). Utifrån detta insamlade material ska jag göra en analys som besvarar min frågeställning och redogör för de olika resultaten, och gör en jämförelse däremellan. Detta kommer sedan att ställas mot den bakgrund som redan skriven litteratur kan ge.

De problemområden som jag kan finna i detta är naturligtvis det faktum att intervjupersonerna enbart kan beskriva en bit, eller ett synsätt som deras samfund har kring det givna ämnet. Att återge ett helt samfunds bild av döden är omöjligt, om man inte avser att intervjua varenda medlem, eftersom detta ofta är en mycket personlig bild. Men genom att då begränsa mig till att försöka ge en bild av den ”officiella” synen på döden så anser jag att det är genomförbart med denna metod. Detta förstärks genom att användning av litteraturbakgrunden som grund för min jämförelse.

² Holmberg, Hans, 1998

2. Urval av litteratur

Bakgrundsavsnittet kommer att grunda sig på de begreppsförklaringar som har getts via olika encyklopediartiklar. De verk som jag kommer att utgå från är *Encyclopedia of Religion*³ och *Nationalencyklopedin*.⁴

Här kommer jag även att komplettera genom att använda den litteratur som rekommenderats i ämnet av de olika samfundens representanter. Detta gäller författarna Catharina Broomé och Stinissens böcker som rekommenderats av Josef Hofner för att ge en kompletterande bild av den katolska tron.^{5, 6} Wilfrid Stinissens bok *Jag dör inte, Jag träder in i livet* är skriven med den katolska läran som grund och behandlar ämnet döden.

Jag har även använt mig av en del litteratur för att komplettera den viss detaljkunskap som har behövts. Exempel på detta är boken *Förnuft och religiös tro*⁷ De delar som här behandlar ämnet döden tar upp människans fortlevnad och den roll som Gud spelar däri (för mer information se Kapitel 3.1 Ett fortsatt medvetande och ett evigt liv).

Fler exempel på detta är Fredrick S. Paxtons bok *Christianizing death, the creation of a ritual process in early medieval Europe*.⁸ Denna bok har jag använt för att kunna finna detaljkunskap om exempelvis Skärselden.

2.1 Urval av källor

Jag har gjort mitt urval gällande intervjuobjekten med en tanke på, tillgänglighet och begränsning. Jag har valt att begränsa mig till olika kristna samfunden som är aktiva i Sverige. Jag har valt samfund som skiljer sig lite från varandra, trots sin gemensamma kristna grund. De jag har valt är: Svenska kyrkan, Baptistsamfundet, Pingstkyrkan, Katolska kyrkan och Livets Ord. Svenska kyrkan har jag valt eftersom det är den kyrka som är störst i Sverige. Det är även en kyrklig rörelse som många känner till. Som kontrast till detta har jag valt Baptistsamfundet,

³ Encyclopedia of Religion (digital version), 27/5 2006

⁴ Nationalencyklopedin (Nationalencyklopedins Internettjänst), 27/5 2006

⁵ Broomé Catharina, 1993

⁶ Stinissen Wilfrid, 2001

⁷ Peterson Michael, Husker William, Reinbach Bruce, Basinger David, 1997

⁸ Paxton Fredrick S, 1996

en mindre rörelse med ett mindre antal medlemmar, där många är ur den äldre generationen. Pingstkyrkan finns med som ett exempel på en organisation med aktiva medlemmar i alla åldrar.

Katolska kyrkans syn på döden finner jag intressant då denna kyrka har en teologi som skiljer sig från de andra när det gäller efterlivet (bland annat när det gäller innebörden av begreppet skärseld). Denna intervju och intervjun med Livets Ord kommer att utföras i Uppsala och skiljer sig därmed från de andra tre. Men jag anser att detta inte är något som hindrar att intervjun utförs genom en församling där eftersom Katolska kyrkan i Gävle hänvisar till Uppsala i detta fall och de anser att läran är den samma.

Som sista kristna rörelse har jag valt Livets Ord. Detta har jag gjort med utgångsgrund i att det är en rörelse som är relativt omtalad, och jag finner det intressant att se hur denna rörelse skiljer sig från de andra intervjuade samfundet. Som nämnt ovan så kommer denna intervju att utföras i Uppsala. Men eftersom det är en förgrening av Livets Ord i Gävle så är läran de förkunnar den samma. Denna intervju skiljer sig även på andra sätt från de övriga fem. Ulla Bergman, som är representant från Livets Ord är den enda intervjupersonen som inte är präst eller pastor. Hon arbetar delvis som guide och delvis som kursledare inom Livets Ord med kursen som berör dessa frågor. Intervjun kommer att utföras med henne eftersom hon är den som Livets Ord i Uppsala rekommenderar, då de anser att hon är kompetent inom området och att hon kan representera den officiella rörelsen.

De som ska svara på mina frågor är:

- Lennart Thorsell, pastor i Baptistsamfundet, Gävle
- Josef Hofner, präst i Katolska kyrkan, Uppsala
- Ulla Berglund, receptionist och guide församlingsavdelningen, Livets Ord, Uppsala
- Sven-Gunnar Hultman, pastor i Pingstkyrkan, Gävle
- Bengt Danielsson, präst i Svenska kyrkan, Gävle

2.2 Urval av intervjufrågor

Målet med mina frågor är inte enbart att få raka svar, utan också att få ett samtal kring ämnet där intervjuobjekten inbjuds till att tala fritt och komma lite djupare in i ämnet. Frågorna har jag

som en mall att följa under intervjuens gång så att jag ska ge de olika intervjupersonerna samma utgångspunkt, så att intervjun utförs på samma sätt, med så lite påverkan från mig som möjligt.

Intervjufrågor:

1. Vad händer direkt efter döden?
2. Finns det en fortsatt medvetenhet?
3. Kan de döda kontakta de levande?
4. Vad händer på den yttersta dagen?
5. Straff och belöning efter döden (Himmel/helvete)?
6. Skärseld?
7. Kan de levande påverka de dödas situation, exempelvis genom bössor?
8. Kan de döda påverka de levande?
9. I vilka sammanhang har du tillfälle att predika om döden?
10. Vilket är ditt viktigaste budskap till församlingen om döden?
11. Vilka är de viktigaste frågorna du får om döden? Av vilka och när?
12. Finns det något du tycker är svårt med din kyrkas förkunnelse om döden?
13. Tror du församlingsmedlemmarnas syn på döden överensstämmer med kyrkans mer officiella syn?
14. Något du vill tillägga?

3. Ett fortsatt medvetande och ett evigt liv

Tron på ett liv efter döden är hos många mycket stark. Tron på ett liv efter döden är faktiskt så central i religionen att en författare menar att den är mer grundläggande än en tro på Gud, så om Gud inte existerar, så måste han skapas för att "fungera som den som välvilligt tillhandahåller människors odödlighet".⁹ Tanken på att vi på något vis lever vidare efter vår död återkommer inom alla de stora religionerna. Hur denna tillvaro ser ut finns det däremot delade åsikter om.

Carl-Martin Edsman skriver i en artikel ur *Nationalencyklopedin*¹⁰ att medvetandet kommer enligt kristen uppfattning att fortsätta. Han skriver: "Nya Testamentet skildrar hur Jesus

⁹ Peterson Michael, Husker William, Reinbach Bruce, Basinger David, 1997, s 197

¹⁰ Edsman Carl-Martin, 27/5 2006

tillförsäkras sina efterföljare evigt liv, det vill säga delaktighet i Guds rike i denna världens undergång, då Människosonen skall återkomma som domare.”¹¹

När Jesus talade om det fortsatta medvetandet och evigt liv så hade han fokus på att leva ett liv med Gud även här på jorden och med kärlek till medmänniskorna. Det var en av Jesus lärjungar som satte frågan om återuppståndelse i fokus (och härmed också ett fortsatt medvetande). Om detta skriver Obayashi Hiroshi i ”Afterlife: the Christian concepts”: ”Jesus himself seldom addressed the issue of resurrection, and when he did- usually in response to challenges from his listeners-he always answered with emphasis on the present need for conversion to a God-oriented life and neighbourly love. It was Paul who made resurrection the focal point of his message.”¹² Denna artikel visar tydligt på att inom kristendomen fortsätter medvetandet och den rättrogne får evigt liv.

Även Thomas av Aquino (som levde mellan 1225-1272) hade tankar om det fortsatta medvetandet efter döden. Hiroshi säger i sin artikel ”Afterlife”, att man kan förklara Aquinos tankar kring detta på följande sätt: ”Faced with the infinite fullness of God, the created intellect of human beings would never cease to wonder and enjoy the inexhaustible source of knowledge, God himself.”¹³

Thomas av Aquino hävdade att vi skapats för ett yttersta mål, som är lyckan. ”Men lyckan kan inte uppnås i detta liv för vår individuella lott är flyktig, vår kropp och vår vilja skröpliga och vår kunskap ofullständig. Men eftersom Gud inte kan ha skapat oss förgäves, måste vi ha förmågan att nå det mål som vi skapats för, och det kräver att vi lever vidare efter döden”¹⁴ I boken ”Förnuft och tro”¹⁵ tolkas detta Thomas av Aquino-citat på följande sätt. Man menar att människans lycka måste vara sammankopplat med det yttersta mål vilket vi skapats för, vilket är Gud. Då vår kunskap om Gud genom tron är en viljehandling, och inte en produkt av intellektet, kan vår nuvarande kunskap om Gud genom det naturliga förnuftet vara felaktiga och osäkra. Kunskapen om eller kontemplerationen över Gud, i vilken vår slutliga lycka vilar, kan följaktligen inte uppnås (utom i vissa ögonblick) i detta liv. För att tillfullo uppleva denna

¹¹ Edsman Carl-Martin, 27/5 2006

¹² Hiroshi Obayashi, 27/5 2006

¹³ Hiroshi Obayashi, 27/5 2006

¹⁴ Peterson Michael, Husker William, Reinbach Bruce, Basinger David, 1997, s 213

¹⁵ Peterson Michael, Husker William, Reinbach Bruce, Basinger David, 1997, s 214

saliggörande vision måste vi leva efter vår död.¹⁶ (Thomas av Aquinos argument vilar på tesen att vi skulle ha skapats förgäves om vi inte kan uppnå vårt slutliga mål).

Även inom den litteratur som rekommenderats genom den katolska kyrkan så finns det delar som tar upp tankar kring det mänskliga medvetandet fortsätter. Stinissen, som är katolik, förklarar i sin bok *Jag dör inte Jag träder in i livet*, och menar att kristna som vet att de skall dö många gånger har det lättare än andra (det vill säga inte kristna) då de tror att efter döden så möter man snart åter de som man lämnat.¹⁷ Genom detta säger han även att den som blir lämnad, de efterlevande, har det lättare om de är kristna.

I övrig katolsk litteratur behandlas svaret till frågan *vad händer efter döden* med respekt och vördnad, men ändå kort och koncist. Katarina Broomé skriver i ”Katolicismen” att en beskrivning till detta handlar om att Kristus stiger ned för att ta den avlidne med sig att dela glädjen hos Fadern.¹⁸ Det som händer enligt Broomé är att, som sagt ovan, Kristus stiger ned från dödsriket för att ta den döde med sig att dela den evige glädjen med Fadern. Även här finns en tro på ett fortsatt medvetande.

3.1 Straff och belöning efter döden

Enligt Nationalencyklopedin är Helvetet en ”benämning på den del av underjorden eller dödsriket som utgör de dödas straffort.”¹⁹ Med andra ord är det här de döda straffades för sina synder. De rättrogna kom inte hit. Så har det historiskt sett inte alltid varit. Enligt Obayashi Hiroshi artikel så var dödsriket, eller helvetet en plats där alla döda kom först. Det var senare inom kristendomen som helvetet blev förknippat med straff. ”Hell was initially the place of all the dead, regardless of their earthly deeds. Only later ... in Christianity, did it become bifurcated into the realm of punishment as distinguished from heaven. Hell came to denote the underworld to which unrepentant sinners were to be consigned.”²⁰

I Nya Testamentet beskrivs helvetet som att vara avskild från Gud. Beskrivningar av himmel och helvetet har funnits sen långt tillbaka. Så är även fallet när det gäller skärselden. ”As

¹⁶ Peterson Michael, Husker William, Reinbach Bruce, Basinger David, 1997, s 214

¹⁷ Stinissen, 2001

¹⁸ Broomé, s 39

¹⁹ Bergman Jan, 27/5 2006

²⁰ Hiroshi Obayashi, 27/5 2006

heaven and hell were firmly established in the medieval Christian mind into two postmodern realms with such graphic details of celestial bliss-fullness and ghastly underworld of pain, some unresolved practical problems arose in popular piety. The idea of purgatory addressed these problems.”²¹ Nationalencyklopedins förklaring av skärselden är: den reningsort där själarna vistas i väntan på att inträde i det saliga tillståndet. I sin explicita form är skärselden inte känd före 1100-talet.”²²

Både artiklar ur Encyclopedia of Religion och Nationalencyklopedin visar på att det till stor del är synden som avgör vart du hamnar (eller mer korrekt sagt att du visar ånger över dina synder). Här visar den katolska kyrkan på en mer tydlig uppgradering av synderna. ”Med anknytning till föreställningar i den tidiga kyrkan utbildades under medeltiden en alltjämt inom den katolska kyrkan gällande distinktion mellan förlåtliga synder (dvs. mindre allvarliga) och dödssynder. De senare innebär förlust av nåden.”²³ Hiroshi beskriver i *Afterlife: Christian concepts*²⁴ att dödssynderna leder till helvetet och de förlåtliga synderna leder till skärselden så att man bli renad inför ett inträde till himlen. Denna rening av själen påbörjades innan personen dött. Under medeltiden smordes kroppen med olja i olika ritualer när den sjuke närmade sig slutet. Allt för att underlätta den process som skulle ske när kropp och själ skulle mötas igen.²⁵

4. Redovisning av intervjuer

Nedan följer ett kapitel med redovisning av de intervjuer som utförts.

4.1 Ett fortsatt medvetande och ett evigt liv

Hos de intervjuade samfunden så var det ingen som svarade att man trodde att det mänskliga medvetandet skulle upphöra efter döden. Alla svarade att medvetandet skulle fortsätta. Det som skiljde de intervjuade åt var delar av svaren, exempelvis hur det medvetandet skulle se ut.

Bengt Danielsson från Svenska kyrkan sa att förklaringen till varför det skulle finnas ett fortsatt medvetande ligger i att vi efter döden skulle få komma till Jesus i paradiset. Om vi inte skulle

²¹ Hiroshi Obayashi, 27/5 2006

²² Nationalencyklopedin, 27/5 2006

²³ Persson Per Erik, 27/5 2006

²⁴ Hiroshi Obayashi, 27/5 2006

²⁵ Paxton Frederick S, 1996

kunna ha ett medvetande, hur skulle det då kunna vara möjligt att vi skulle få möta Jesus? Dessa tankar överensstämmer med de övriga intervjuade. När det gäller hur detta medvetande skulle se ut sa Svenska kyrkans representant Bengt Danielsson att vi i livet har ett begränsat medvetande och att det kommer att utvecklas när vi dör. Vi kommer att få en annorlunda grad av medvetenhet, men vilken grad av medvetande vi får kommer att bli tydligt då. Han liknade människans medvetande med en blomma. ”Det finns en liknelse om fröet som sås i jorden, som från att vara något torrt blir en vacker blomma. Fröet bär inom sig allt det som det kan vara. Jag vill tänka mig att det är lika med oss människor. När vi kommer till Guds sida blommar vi ut likt fröet i jorden.”²⁶

Sven-Gunnar Hultman från Pingstkyrkan sa att själen går vidare till nästa dimension. Han förklarade deras tro att medvetandet i himlen kommer att växa och öppnas. Han menar att man även hos människor på jorden då de är lyckliga och lever i godhet ser att de är mentalt kapabla till mycket och har ett öppet medvetande. Motsatsen till detta är helvetet. De själar som finns där minskar sitt medvetande. Detta skulle bero på att människan blir mer öppen vid positiva upplevelser och mer inskränkt vid negativa upplevelser och ondska. ”Om man tar liknelsen med skygglapparna på en häst som gör att hästen bara kan fokusera på vägen rakt fram, på samma sätt kan man tänka här. Den som bara har ondska i tankarna och för ögonen stänger av alla andra tankar.”²⁷

Livets ords representant säger att medvetandenivån är likadan i dödsriket som på jorden. ”Vi kommer att ha våra uppgifter även i Guds rike där vårt medvetande fortsätter likt här på jorden.”²⁸

Det som är gemensamt för dem alla är att de anser att övergången mellan livet vi har på jorden och livet efter döden kommer att ske direkt vid dödsögonblicket. Med detta menar jag att övergången mellan livet här på jorden och livet efter döden kommer att ske omedelbart och då får man, om man kommer till himlen, leva med Jesus. Exempel på detta är när pastor Lennart Thorsell från Baptistsamfundet sa: ”Stöd för detta har jag i Jesus uttalande på korset. När han hängde på korset så sade han till rövaren: redan i dag skall du vara med mig i paradiset.”²⁹ Han säger även att den personliga viljan kommer att leva vidare i medvetandet efter döden. Han

²⁶ Intervju, 30/1 2006, Svenska kyrkan, Bengt Danielsson

²⁷ Intervju, 6/1 2006, Pingstkyrkan, Sven-Gunnar Hultman

²⁸ Intervju, 5/9 2005, Livets Ord, Ulla Berglund

tycker att ”likt Paulus så är det svårt att välja mellan att vara kvar i det jordiska livet för att hjälpa andra eller att dö och då få möta Kristus.”³⁰

4.2 Kontakt mellan de döda och de levande

När det gäller kontakten mellan de döda och de levande så skiljde sig svaren ganska rejält på två punkter. Den första var vad trosläran sade för respektive församling och den andre var hur respektive representant hanterade detta i olika situationer.

Svenska kyrkans troslära säger att de döda inte kan kontakta de levande och inte heller att de kan påverka dem på något sätt. Däremot så är det stor differens på hur detta hanteras inom kyrkan. Bengt Danielsson förklarar sitt tillvägagångssätt i situationer när dessa frågor kommer upp. ”Som präst måste man vara lyhörd och öppen, kanske vara tyst. Om jag är hos en åldring som precis blivit änkeman och för samtal till exempel inför begravningen så bör jag kanske stå tillbaka lite och se andra behov. Tänk dig att mannen ser en sparv landa på fönsterbrädet och titta in genom det öppna fönstret, Mannen blir då, i sin sorg övertygad att det är ett tecken från hans avlidne hustru, och detta ger honom tröst. I denna stund så kanske mitt primära intresse inte ligger i att diskutera trosläran med honom utan att det kan vara att föredra att jag sitter tyst och låter honom finna ro. Även om jag ser fågeln på fönstret som en tillfällighet så kanske denna stund ändå kan fylla en funktion. Det gäller även att se hans psykologiska behov i stunden och inte att fastna i rätt och fel.”³¹ Bengt Danielsson berättar även att Svenska kyrkans troslära bygger på att man inte kan påverka de redan avlidnas situation på något vis.

Baptistförsamlingens representant säger däremot att kontakt mellan de levande och de döda kan förekomma. Han säger att de döda kan kontakta de levande. ”Det finns Bibeltexter i Gamla testamentet (i första Samuelsboken) som bevisar detta. Däremot är det inte bra! Jesus vill att vi ska vara fria människor och göra fria egna val. Det är inte nyttigt. Det påverkar vår frihet. Om man till exempel talar med människor som upplever varsel så säger de att det skapar rädsla och oro i deras liv. Det är inte nyttigt!”³²

²⁹ Intervju, 12/5 2006, Baptistsamfundet, Lennart Thorsell

³⁰ Intervju, 12/5 2006, Baptistsamfundet, Lennart Thorsell

³¹ Intervju, 30/1 2006, Svenska kyrkan, Bengt Danielsson

³² Intervju, 12/5 2006, Baptistsamfundet, Lennart Thorsell

De två samfund som tydligast tar avstånd från detta är Pingstkyrkan och Livets Ord. De säger, i kontrast till Baptisterna som ändå medger att det är möjligt, absolut nej till detta. De menar att i de fall när enskilda personer säger att de haft kontakt med någon avliden så är detta enbart av ondska. Med detta menar de att de röster som de hör inte är röster från dem som de vill prata med, kanske en avliden mormor eller liknande, utan rösterna tillhör något helt annat. Ulla Berglund svarar på frågan om de döda kan kontakta de levande så här: ”Nej! Ett sådant tänkande tillhör den onda världen och ockultism. Visst finns det demoner som påverkar de levande men de tillhör den onda världen. Om till exempel min farmor dör och kommer till Jesus så kan hon inte kontakta mig.”³³ Man menar härmed inom Livets Ord att om en person försöker få kontakt, eller upplever sig bli kontaktad av en avliden släkting, så stämmer inte det utan det är då enbart av ondska.

Den katolska kyrkan har däremot en annorlunda syn på detta med kontakt mellan de döda och de levande. När frågorna kring detta ställdes under intervjun med Josef Hofner³⁴ så var han noga med att betona helgonens betydelse när det gällde kontakt mellan de levande och de döda. De avlidna personer som blivit helgonförklarade lever i himlen med Jesus. Till dessa kan man, enligt Hofner, be för en avliden. Men det kan även gå åt andra hållet. En avliden människa, exempelvis en mor, kan be för sina barn här på jorden. Även då går detta ”genom” ett helgon, exempelvis jungfru Maria, som då ber för barnet här på jorden.

4.3 Straff och belöning efter döden

På frågan gällande straff och belöning efter döden svarade alla de tillfrågade att detta var något som ingick i deras trosuppfattning. Det som skilde var deras tankar kring vem som skulle få ”belöningen”, det vill säga himlen, och hur man beskrev denna tillvaro.

Svenska kyrkans representant (Bengt Danielsson) svarade att första steget mot himlen kommer genom frälsningen. Han sa att denna frälsning kommer på två grunder: genom Jesus och genom det personliga ansvaret. ”Efter döden spelar det roll hur jag levt. Rättfärdig och orättfärdiga skall skiljas åt. Om jag tar ansvar för mina handlingar, min skuld och bekänner och ångrar så finns försoningstanken. Guds kärlek är så stor att han går in i mitt ställe. Det är detta som frälsning innebär. När vi blir frälsta så bekänner vi Jesus och Gud, men vi tar även ansvar för

³³ Intervju, 5/9 2005, Livets Ord, Ulla Berglund

oss själva. Ordet ”frälsning” kommer från ”frihals”, det vill säga att ta boja från slavens hals. (Jesus på korset är lammet som offras för vår förlåtelse)”.³⁵ När Danielsson ska beskriva hur denna himmelska tillvaro skulle se ut gör han liknelsen med ett nyfött barns tro på sina föräldrars kärlek. För det nyfödda barnet så finns det inte i världsbilden att föräldern inte skulle älska det till fullo. Enligt Danielsson så är det samma sak i himlen med Guds kärlek till människan.

Lennart Thorsell från Baptistsamfundet berättar sina tankar om den belöning eller det straff som skall inträffa efter döden.³⁶ Han svarar att den eviga belöningen är att man vet att man gjort bra saker under sitt liv och känner tacksamhet för detta, men han har även med en beskrivning där den avlidna får möta Jesus. Stöd för detta säger han sig ha i Jesus uttalande till rövaren på korset. (Se kap 4.1 Ett fortsatt medvetande.) När Thorsell ska beskriva motsatsen, straffet så har han en mer bildlig beskrivning. Först säger han att det eviga straffet är att inte veta att man gjort bra gärningar i sitt liv. Men sedan ger han en annan beskrivning. Här berättar han om Lazarus och den rike mannen (ur Lukas 16). Där Lazarus fick se helvetet med dess plågor som fanns däri. Detta visar på att bilden av ett ”fysiskt” helvete också finns inom Baptistsamfundet.

Pingstkyrkans representant pastor Sven-Gunnar Hultman är den person som har den mest detaljerade bilden av himlen. Den bilden tar han från Don Pipers berättelse om livet efter döden. ”Pingstpastor Don Piper var inblandad i en bilolycka, där han krockade med en lastbil och omkom omedelbart. En annan pastor kom körandes förbi olycksplatsen och stannade. Han gick, trots polisens förmaningar fram till bilen för att be. Till slut började han sjunga en gammal, och till sin förvåning sjöng Don Piper med. Från den stund Don Piper förklarats död och till nu hade det gått nittio minuter. När Don Piper berättar om olyckan så ligger fokus inte på olyckan utan på de upplevelser han hade när han var död. Han var i himlen omgiven av kärlek och lycka.”³⁷ Pingstkyrkans representant Sven-Gunnar Hultman anser att det positiva i Rons historia är den känsla av befrielse som infann sig i himlen, den överväldigande känslan av lycka och glädje Ron upplevde där. Hultman anser då att man kan tänka sig att känslan i dödsriket är dess totala motsats, fylld av smärta och ondska.”

³⁴ Intervju, 30/5 2006, Katolska kyrkan, Josef Hofner

³⁵ Intervju, 30/1 2006, Svenska kyrkan, Bengt Danielsson

³⁶ Intervju, 12/5 2006, Baptistsamfundet, Lennart Thorsell

³⁷ Intervju, 6/1 2006, Pingstkyrkan, Sven-Gunnar Hultman

Livets ord har väldigt tydliga gränser för vad som gäller efter döden när det handlar om frågan om straff eller belöning. De tror på ett helvete och en djävul och en himmel och en Gud. För att komma till himlen och få leva med Jesus så måste en medlem i Livets Ord vara rätttrogn och ha levt enligt Jesus och församlingens levnadsregler. De ser tiden på jorden som en kort period i det verkliga livet, där man strävar efter att få leva med Jesus i evigheten. För den som inte levt på rätt sätt, genom att följa de levnadsregler som församlingen lär ut, kommer till helvetet med alla de fysiska plågor detta innebär. Detta till trots så ser Ulla Bergman (Livets Ords representant) det som det största straffet att leva skild från Gud i evigheten.

Den katolska kyrkan tror på himmel och helvetet även de. Men präst Josef Hofner säger att numera talas det ganska mycket om att bilderna av helvetet och himlen som finns är skapade ur ett jordiskt perspektiv, med mänskliga tankar och bilder. Han säger att antagligen kommer den upplevelsen att bli mer överväldigande än vad i livet kan inse och begripa.³⁸

Det som skiljer Katolska kyrkan åt från de andra är att de ser annorlunda på vem som kommer till himlen. De övriga tillfrågade (Svenska kyrkan, Baptistsamfundet, Pingstkyrkan och Livets Ord) var mycket noga med att tala om att de som inte var rätttroende kom inte till himlen. Katolska kyrkans lära sa däremot att fokus skulle ligga på om man levde på rätt sätt med kärlek till sina medmänniskor. För de ansåg att om man kände kärlek till sina medmänniskor och gjorde goda gärningar så var det samma sak som att känna kärlek till och göra gott till Gud.³⁹ Han berättar även att Katolska kyrkan tror på en reningsprocess som sker i skärselden. Han berättar även att det finns fler aspekter på skärselden. Först genom smärta, detta är jordiska beskrivningar. Sedan kommer den smärta som infinner sig av att man inser att man endast levt 20procent av sin av Gud givna potential. Den smärtan kommer att vara värst.⁴⁰

4.4 Frågor av pastoral karaktär

Detta avsnitt bygger på mina frågor som berör hur de olika intervjupersonerna förkunnar och samtalar om livet efter döden. Eftersom dessa frågor utgår från intervjupersonernas upplevelser om samtalen kring livet efter döden så har detta kapitel ingen motsvarighet i bakgrundsavsnittet.

³⁸ Intervju, 30/5 2006, Katolska kyrkan, Josef Hofner

³⁹ Intervju, 30/5 2006, Katolska kyrkan, Josef Hofner

⁴⁰ Intervju, 30/5 2006, Katolska kyrkan, Josef Hofner

Enligt Svenska kyrkans representant Bengt Danielsson så är det inte så vanligt med frågor om döden som man kanske skulle kunna tro. Vid begravningar så kommer de efterlevande inte med frågor om vad som händer efter döden, utan de är upptagna med att sörja.⁴¹ Dessa frågor kommer oftast vid konfirmationsläsning. Bengt Danielsson tycker inte heller att det är speciellt svårt att tala om döden. Det grundar han i att kristna tror att det bara är en liten del av livet som vi lever på jorden. Han berättar vidare att det enda han kan tycka att det är svårt att tala om är domen och skiljandet som det innebär. Men han tycker att man inte får sopa det under mattan eftersom det är en viktig del i att vara kristen. Han tror även att den officiella läran i stort överensstämmer med medlemmarnas syn på döden, förutom några få undantag. När det gäller att man kommer till Gud efter döden så tror han att synen på döden stämmer till fullo.⁴²

Samma svar får jag av Josef Hofner från Katolska kyrkan. Han säger att det han anser är viktigt att förmedla är att livet på jorden bara är en liten del av helheten. Han säger också att det är det synsättet som han får frågor om. Oftast ställs dessa av anhöriga till avlidna inför begravningen.⁴³ Liknande beskrivningar fås även av Pingstkyrkans och Baptistsamfundets representanter: man ser livet här på jorden som en del av helheten.

Livets Ords representant är de som säger sig veta till hundra procent att den uppfattning som är den officiella överensstämmer med de individuella medlemmarna. Det här grundar hon i att medlemmarna uppmanas till och är deltagande i kurser och möten där dessa frågor tas upp. Anledningen till att man ofta talar om livet efter döden är att man vill betona vikten av att leva rätt här och nu, för att kunna få leva i paradiset. Frågor kring detta kommer oftast från studenter och nyfrälsta i stunder av tvivel, säger Ulla Bergman från Livets Ord.⁴⁴

5. Sammanfattande analys

Att det finns en tro på ett liv efter döden bland de utfrågade samfunden är självklart eftersom de alla är kristna. Bilden av det medvetande som ska finnas efter döden ser ut varieras på två olika sätt. Först beroende på om man hamnar i himlen eller i helvetet, och sedan beroende på vilken samfund man talar med.

⁴¹ Intervju, 30/1 2006, Svenska kyrkan, Bengt Danielsson

⁴² Intervju, 30/1 2006, Svenska kyrkan, Bengt Danielsson

⁴³ Intervju, 30/5 2006, Katolska kyrkan, Josef Hofner

Det finns tre olika kategorier av detta. Först är den tro där man anser att medvetandet inte kommer att förändras alls. Hit hör Livets Ord. Här tror man att medvetande kommer att fortleva på liknande sätt i efterlivet oavsett var du hamnar. Kommer du till himlen så kommer du att utföra dina uppgifter där med den grad av medvetande som du har här på jorden. Skillnaden kommer att ligga i att du är fri från plågor, oro och sjukdomar, och viktigast av allt du lever med Jesus. Om du hamnar i helvetet så kommer du att omges av ondska och demoner och leva i en tillvaro skild från Jesus fylld av smärta och sorg. (Du kan även hamna i skärselden, som enligt Livets Ord är beläget i helvetet).⁴⁵

Den andra kategorin är den som tror att medvetandet kommer att öka oavsett vart du hamnar. Hit hör Baptistsamfundet och Katolska kyrkan och Svenska kyrkan. De trossamfunden tror att om man kommer till himlen så är fokus på att man lever med Gud och om man kommer till helvetet så ligger betoningen på att man lever åtskild från Gud. Den viktiga skillnaden häri ligger att den Katolska kyrkan även tror på skärselden (i likhet med Livets Ord). Här i skärselden så får syndaren chans till att ångra sina gärningar och genom rening komma till himlen och få leva i evigheten med Gud. Enligt Katolska kyrkans representant så tror man att medvetandet är det samma oavsett om du är i helvetet, skärselden eller himlen. Det som varierar är upplevelserna.⁴⁶

Inom katolicismen kom tanken om skärselden som ett mellansteg mellan himlen och helvetet kom till redan på medeltiden och är nu starkt befäst hos de troende.⁴⁷ Den katolska litteraturen bekräftar det som Katolska kyrkans representant Josef Hofner säger: att vägen till himlen går genom Jesus.⁴⁸ Josef Hofner menar att ett liv med Jesus kan yttra sig på många sätt, bland annat genom att leva i medkärlek till sina medmänniskor.⁴⁹

Den tredje kategorin är den som tror att medvetandet förstärks eller minskas beroende på vart man kommer. Hit hör Pingstkyrkan. Här berättar pingstpastor Sven-Gunnar Hultman att när själen går vidare så kommer den till en av två olika dimensioner: himlen eller dödsriket. Himmelriket är den plats där man lever i godhet och kärlek. Detta tillstånd skall leda till att graden av medvetande ökar eftersom en människa som mår psykiskt bra är kapabel till så

⁴⁴ Intervju, 5/9 2005, Livets Ord, Ulla Bergman

⁴⁵ Intervju, 5/9 2005, Livets Ord, Ulla Bergman

⁴⁶ Intervju, 30/5 2006 Katolska kyrkan, Josef Hofner

⁴⁷ Hiroshi Obayashi, 27/5 2006

⁴⁸ Broomé, 1993, s39

mycket mer. Om man å andra sidan hamnar i dödsriket så kommer graden av medvetande att minska eller smalna av.⁵⁰

När det gäller tankar kring kontakt mellan de döda och de levande så finns det också tre olika kategorier. Den första är de som säger att all kontakt är bruten och omöjlig. Hit hör Pingstkyrkan och Svenska kyrkan och Livets Ord. Pingstkyrkan menar att döden innebär en fullständig befrielse från livet på jorden och allt däri. Om en persons farmor har avlidit så menar Pingstkyrkan att hon vare sig kan ta kontakt med människor på jorden eller se vad som händer. Pastor Sven-Gunnar Hultman tycker även att det är viktigt att tala om detta för de medlemmar som funderar.⁵¹

Svenska kyrkan svarar på frågorna om kontakt mellan de levande och de döda att detta är omöjligt. Prästen Bengt Danielsson säger att den finns individer inom kyrkan som tror detta men att läran säger att det är omöjligt.⁵²

Livets Ords representant Ulla Bergman säger att den kontakt som vissa individer kan uppleva är omöjlig, till exempel om en person säger sig se sin farmor. Hon säger att detta hör till ockultism och är oriktigt.⁵³

Den andra kategorin säger att kontakt mellan de levande och de döda är möjlig, men menar att den är mycket olämplig. Hit hör Baptistsamfundet. De menar att det finns stöd i Bibeln att en sådan kontakt kan ske men att Bibeln starkt avråder ifrån den. Pastor Lennart Thorsell menar att personer som upplever detta har ett liv som är fullt av oro och rädsla och avråder därför starkt. Han säger också att det inkräktar på den personliga friheten som Jesus gett människan.⁵⁴

Den tredje kategorin är den där man tror att en kontakt är möjlig och till och med kan uppmuntras. Hit hör Katolska kyrkan. Här tror man att det är möjligt att de som dött kan se oss och försöka hjälpa. Det kan de avlidna göra genom att be till helgon (exempelvis Jungfru Maria) och be dem i sin tur be för oss på jorden. Kontakten kan även gå åt andra hållet. Då ber vi på jorden till ett helgon som i sin tur ber för att en avliden släkting tillexempel skall bli

⁴⁹ Intervju, 30/5 2006, Katolska kyrkan, Josef Hofner

⁵⁰ Intervju, 6/1 2006, Pingstkyrkan, Sven-Gunnar Hultman

⁵¹ Intervju, 6/1 2006, Pingstkyrkan, Sven-Gunnar Hultman

⁵² Intervju, 30/1 2006, Svenska kyrkan, Bengt Danielsson

⁵³ Intervju, 5/9 2005, Livets Ord, Ulla Bergman,

välkomnad in i himlen. Detta gör man i samband med förberedelser för begravningar där sådana här frågor kan förekomma.⁵⁵

De fem olika samfundet svarade lite olika på frågan om deras officiella tro överensstämde med deras medlemmar. De flesta sa att medlemmarnas lära kring livet efter döden var i ganska stor grad överensstämmande med kyrkans officiella lära. Den enda som inte svarade så var Livets Ords representant. Hon sade att medlemmarnas syn på döden överensstämde till hundra procent med samfundet.⁵⁶

6. Sammanfattning

Mitt syfte med denna uppsats var först och främst att redogöra för den bild av livet efter döden som fem utvalda kristna samfund hade genom att utföra olika intervjuer. Sedan ville jag redogöra för de viktigaste skillnader och de största likheterna som fanns att finna.

Tanken på ett fortsatt medvetande fanns, inte så förvånande, hos alla de fem utfrågade. Här fanns tre olika kategorier att urskilja. Kategori 1: De som trodde att medvetande skulle fortsätta i oförändrad form oberoende på vart man hamnade. Hit hörde Livets Ord. Kategori 2: De som trodde att medvetande graden kommer att öka oavsett vart du kommer. Hit hörde Baptistsamfundet och Katolska kyrkan och Svenska kyrkan. Kategori 3: Hit hör de som tror att graden av medvetandet kommer att öka eller minska beroende på vart man hamnar. Det samfund som förespråkade detta var Pingstkyrkan. Där sa man att medvetandets grad ökade (och öppnades) om man kommer till himlen och minskade (smalnade av) när man kommer till helvetet.

Även när det gäller kontakten mellan de döda och de levande så fanns det tre kategorier att urskilja. Den första är Pingstkyrkan, Svenska kyrkan och Livets Ords lära att all kontakt emellan döda och levande är bruten i och med döden. Den andra är Baptistsamfundets lära att kontakten är möjlig, men mycket olämplig eftersom den skapar oro och rädsla hos den individ som upplever detta. Den tredje kategorin är Katolska kyrkans lära som säger att kontakten

⁵⁴ Intervju, 12/5 2006, Baptistsamfundet, Lennart Thorsell

⁵⁵ Intervju, 30/6 2006, Katolska kyrkan, Josef Hofner

⁵⁶ Intervju, 5/9 2006, Livets Ord, Ulla Bergman

mellan de döda och de levande och vice versa är möjlig och går genom bön till helgonen. Detta är vanligt vid förberedelser till begravningar.

Alla de tillfrågade samfundens representanter säger sig ha en lära som överensstämmer med den officiella läran. Hur vida det är vanligt att man talar om liknande frågor är det en stor variationsbredd på. Minst vanligt är det i Svenska kyrkan och Pingstkyrkan medan det är vanligt förekommande hos Katolska kyrkan.

Källförteckning

Baptistsamfundet, pastor Lennart Thorsell, Gävle, 12/5 2006

Katolska kyrkan, präst Josef Hofner, Uppsala, 31/5 2006

Livets Ord, Ulla Berglund, guide och receptionist, Uppsala, 5/9 2005

Pingstkyrkan, pastor Sven-Gunnar Hultman, Gävle, 6/1 2006

Svenska kyrkan, präst Bengt Danielsson, Gävle, 30/1 2006

Litteratur

Bergman Jan, 27/5 2006, *Helvetet*, Nationalencyklopedins Internettjänst Nationalencyklopedin AB, Malmö.

Broomé Catharina, 1993, *Katolicismen. Kyrkan. Läran. Missionen*, Katolska Bokförlaget, Stockholm.

Edsman Carl-Martin, 2005, *Evigt liv*, Nationalencyklopedins Internettjänst 27/5 2006, Nationalencyklopedin AB, Malmö.

Hiroshi Obayashi, 2005, *Afterlife: Christian concepts*, Encyclopedia of Religion (digitalversion 2006.05.27), Encyclopedia of religion vol. 1, 2nd ed. USA.

Holmberg Hans, *Nangijala lockar mer än himlen*, Opsis Kalopsis nr 2 1998, Opsis Kalopsis AB, Stockholm, 1998.

Paxton Frederick S., 1996, *Christianizing death. The creation of a ritual process in early medieval Europe*, Cornell University Press, New York.

Persson Per Erik, 27/5 2006, *Synd*, (Nationalencyklopedins Internettjänst), Nationalencyklopedin AB, Malmö, 2005.

Peterson Michael, Husker William, Reichenbach Bruce, Basinger David, 1997, *Förnuft och religiös tro*, Bokförlaget Nya Doxa, Falun.

Stinissen Wilfrid, 2001, *Jag dör inte-jag träder in i livet, en bok om döden och evigheten*, Libris, Örebro.